

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2023, sen. zn. 29 NSČR 43/2022, ECLI:CZ:NS:2023:29.NSCR.43.2022.1

Číslo: 92/2023

Právní věta:

Je-li důvod zrušit oddlužení (společné oddlužení manželů) jelikož to dlužník navrhl (§ 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona), nemá insolvenční soud zkoumat splnění předpokladů pro zrušení oddlužení, proto, že jím je sledován nepoctivý záměr (§ 418 odst. 3 insolvenčního zákona), jen z toho důvodu, že by z rozhodnutí o zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) mohl v budoucnu (při rozhodování o jiném návrhu na povolení oddlužení u téhož dlužníka) [u týchž dlužníků - manželů] vyjít jiný insolvenční soud (§ 395 odst. 4 insolvenčního zákona). Návrh na zrušení společného oddlužení manželů není účinný, není-li podán oběma manžely.

Pro insolvenční řízení vedená podle insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. června 2019 platí, že jelikož zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) podle § 418 odst. 3 insolvenčního zákona vyvolává zvláštní hmotněprávní účinek předjímaný ustanovením § 395 odst. 4 insolvenčního zákona, je zapotřebí vyjádřit tento důvod zrušení oddlužení též ve výroku usnesení o zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů). Ve vztahu k ostatním důvodům pro zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) uvedeným v § 418 odst. 1 insolvenčního zákona platí, že uvedení důvodu zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) ve výroku usnesení o zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) ať již slovním opisem příslušné skutkové podstaty daného důvodu nebo odkazem na ustanovení insolvenčního zákona, je procesně nepřipustné (jde o vadu řízení).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 26.01.2023

Spisová značka: 29 NSČR 43/2022

Číslo rozhodnutí: 92

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Insolvence, Oddlužení (společné oddlužení manželů), Účastníci řízení

Předpisy: § 394a IZ

§ 395 IZ

§ 418 IZ

§ 7 IZ

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání dlužníka změnil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 11. 2021, tak, že se usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 2. 7. 2021, mění tak, že oddlužení dlužníků se zrušuje a na majetek dlužníků se prohlašuje konkurs.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 2. 7. 2021, Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Zrušil „schválené oddlužení dlužníků“ M. P. a. P. „dle § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona a dle § 418 odst. 3 insolvenčního zákona“ [bod I. výroku].

[2] Prohlásil konkurs na majetek dlužníků (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 394a odst. 3 a § 418 odst. 1 a 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl k následujícím závěrům:

3. Dne 23. 10. 2020 došel insolvenčnímu soudu návrh věřitele [České spořitelny, a. s. (dále jen „věřitel Č“)] na zrušení oddlužení pro nepoctivý záměr dlužnice.

4. Při jednání u insolvenčního soudu, jež se konalo 2. 7. 2021, navrhli dlužníci zrušení oddlužení. Insolvenční soud proto postupoval dle § 418 „odst. 2“ (správně odst. 1) písm. d/ insolvenčního zákona a schválené oddlužení zrušil.

5. Insolvenční soud se zabýval i dalšími důvody pro zrušení oddlužení, jelikož vyjdou-li v insolvenčním řízení najevo pochyby o poctivosti záměru dlužníků při podání návrhu na povolení oddlužení, je insolvenční soud povinen je zkoumat. Přitom dospěl k závěru, že jsou důvody pro zrušení oddlužení též podle § 418 odst. 3 insolvenčního zákona (s přihlédnutím k chování dlužníka – utracení prostředků získaných za převod členských a vlastnických práv ve společenství chatiček v Německu v době 1,5 měsíce před podáním insolvenčního návrhu dlužníky).

6. Prohlášení konkursu na majetek dlužníků je ve smyslu ustanovení § 405 odst. 2 insolvenčního zákona odůvodněno tím, že probíhá řízení o dvou odpůrčích žalobách týkajících se částek 254.000 Kč a 115.000 Kč.

7. K odvolání dlužníka Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 1. 11. 2021, potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

8. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 418 insolvenčního zákona a z označené judikatury Nejvyššího soudu k (ne)poctivosti záměru dlužníka – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

9. V daném případě podal dlužník odvolání (posuzováno dle obsahu) jen proti té části napadeného rozhodnutí, kterou insolvenční soud zrušil schválené oddlužení pro nepoctivý záměr (§ 418 odst. 3 insolvenčního zákona) a prohlásil konkurs na majetek dlužníků. Odvolací soud tak nezkoumal samotné zrušení oddlužení, nýbrž to, zda v situaci, kdy dlužníci požádali o zrušení oddlužení ve smyslu 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona, byl legitimním důvodem zrušení též nepoctivý záměr dlužníků.

10. Oddlužení je způsobem řešení úpadku, který za zákonem stanovených podmínek vede k osvobození dlužníka od placení zbytku jeho dluhů podle § 414 a násl. insolvenčního zákona. K tomu ale může dojít, jen jestliže dlužník řádně a včas splnil povinnosti podle schváleného způsobu

oddlužení a jestliže nesledoval oddlužením nepoctivý záměr. Není-li tomu tak, je třeba ukončit proces oddlužení za podmínek stanovených v § 418 insolvenčního zákona, k čemuž insolvenční soud nepotřebuje návrh některého z věřitelů.

11. V návaznosti na obsah insolvenčního spisu pak má odvolací soud za to, že insolvenční soud postupoval správně, jestliže zrušil oddlužení též pro nepoctivý záměr, neboť „tohoto se měli dopustit“ oba dlužníci.

12. S přihlédnutím k podaným odpůrcím žalobám postupoval insolvenční soud správně i v tom, že (současně) prohlásil konkurs na majetek dlužníků.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti usnesení odvolacího soudu podal dlužník dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na dovolacím soudem vyřešené právní otázce, která má být posouzena jinak. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

14. V mezích uplatněného dovolacího důvodu pak dovolatel argumentuje ve prospěch názoru, že odvolací soud posoudil otázku (ne)poctivosti záměru dlužníků při oddlužení nesprávně a dovolává se závěrů formulovaných v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sen. zn. [29 NSČR 32/2011](#), uveřejněném pod číslem 112/2012 Sb. rozh. obč. [usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu], konkrétně pasáže o tom, že:

„(...) je (ovšem) třeba mít na paměti, že o způsob řešení svého úpadku oddlužením typově žádají i osoby, které si úpadkovou situaci (nebo hrozící úpadek) přivodily do jisté míry lehkomyšlným, marnotratným nebo obecně málo zodpovědným přístupem ke svým majetkovým záležitostem (počínaje tzv. řetězením úvěrů a půjček a konče třeba i utrácením peněz v hracích automatech), ale v určité fázi života (zpravidla časově úzce propojené dobou zahájení insolvenčního řízení) se rozhodly tento přístup změnit a své ekonomické potíže řešit smysluplnou cestou v insolvenčním řízení.“

15. Insolvenční správce ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout nebo zamítnout, maje je za nedůvodné a považuje právní posouzení věci odvolacím soudem za správné a vyčerpávající.

III.

Přípustnost dovolání

16. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

17. Již v rovině zkoumání účinků podaného dovolání (též pro účely pozdějšího posouzení jeho přípustnosti) jsou pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona a občanského soudního řádu (ve znění, jež nedoznalo změn od zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníků, tedy od 16. 3. 2020, kdy insolvenční návrh dlužníků došel insolvenčnímu soudu):

§ 7 (insolvenčního zákona)

Použití občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních

Nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

§ 394a (insolvenčního zákona)
Společný návrh manželů na povolení oddlužení

(1) Manželé, z nichž každý samostatně je osobou oprávněnou podat návrh na povolení oddlužení, mohou tento návrh podat společně. Pro posouzení, zda jde o osoby oprávněné podat společný návrh manželů na povolení oddlužení, je rozhodné, zda jde o manžele ke dni, kdy takový návrh dojde insolvenčnímu soudu.

(2) Společný návrh manželů na povolení oddlužení musí obsahovat výslovné prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechny jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení považován za majetek ve společném jmění manželů; podpisy obou manželů u tohoto prohlášení musí být úředně ověřeny.

(3) Manželé, kteří podali společný návrh na povolení oddlužení, mají po dobu trvání insolvenčního řízení postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka.

§ 91 (o. s. ř.)

(1) Je-li žalobců nebo žalovaných v jedné věci několik, jedná v řízení každý z nich sám za sebe.

(2) Jestliže však jde o taková společná práva nebo povinnosti, že se rozsudek musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně, platí úkony jednoho z nich i pro ostatní. Ke změně návrhu, k jeho vzetí zpět, k uznání nároku a k uzavření smíru je však třeba souhlasu všech účastníků, kteří vystupují na jedné straně.

18. Nejvyšší soud úvodem připomíná, že s přihlédnutím k ustanovení § 394a odst. 3 insolvenčního zákona mají dlužníci postavení nerozlučných společníků (po dobu trvání insolvenčního řízení jsou též pokládáni za jednoho dlužníka), takže předmětný procesní úkon dlužníka (dovolání) platí i pro dlužnici; srov. i ustanovení § 91 odst. 2 věty první o. s. ř., v poměrech založených společným návrhem manželů na povolení oddlužení přiměřeně aplikovatelné (§ 7 insolvenčního zákona) v insolvenčním řízení (totéž platilo pro odvolací přezkum založený odvoláním dlužníka).

19. Dále se Nejvyšší soud zabýval přípustností podaného dovolání.

20. V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti té části napadeného usnesení, kterou odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodu I. výroku o zrušení oddlužení, je Nejvyšší soud shledává přípustným podle § 237 o. s. ř., když v posouzení zkoumání míry (ne)poctivosti záměru dlužníků při oddlužení (a použitelnosti ustálené judikatury Nejvyššího soudu k této otázce) v situaci, kdy je současně důvod zrušit oddlužení podle § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona, jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

21. K přípustnosti dovolání proti té části napadeného usnesení, kterou odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodu II. výroku o prohlášení konkursu, srov. dále odstavec 56.

IV.
Důvodnost dovolání

22. V té části, ve které shledal dovolání přípustným, se Nejvyšší soud - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

23. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

24. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná následující skutková zjištění (a jak se prostřednictvím insolvenčního rejstříku podávají z insolvenčního spisu a z rozhodnutí obou soudů):

25. Insolvenční návrh spojený se společným návrhem manželů na povolení oddlužení podali dlužníci u insolvenčního soudu 16. března 2020 (A-1).

26. Usnesením ze dne 14. 5. 2020, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníků (bod I. výroku) a povolil jim oddlužení (bod II. výroku).

27. Usnesením ze dne 2. 9. 2020, insolvenční soud (mimo jiné) schválil oddlužení dlužníků plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (bod III. výroku).

28. Podáním datovaným 21. 10. 2020, doručeným insolvenčnímu soudu 23. 10. 2020 (B-9), se věřitel Č domáhal zrušení oddlužení pro nepoctivý záměr dlužnice.

29. Při jednání o zrušení oddlužení, jež se konalo u insolvenčního soudu dne 2. 7. 2021 (B-61), oba dlužníci shodně navrhli zrušení oddlužení dle § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona.

30. Ve výše ustaveném skutkovém rámci jsou pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona:

§ 395

(1) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat,

a/ že jím je sledován nepoctivý záměr, nebo

b/ že dlužník nebude schopen splácet v plné výši ani pohledávky podle § 168 odst. 2 písm. a/, přičemž výše splátky ostatním věřitelům včetně věřitelů pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek postavených jim na roveň nesmí být nižší než tato pohledávka, a dále ani pohledávky podle § 169 odst. 1 písm. e/ a § 390a odst. 5.

(2) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení i tehdy, jestliže dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.

(3) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení také tehdy, jestliže v posledních 10 letech před podáním insolvenčního návrhu bylo dlužníku pravomocným rozhodnutím přiznáno osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž nebyly uspokojeny.

(4) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení také tehdy, jestliže v posledních 5

letech před podáním insolvenčního návrhu byl návrh dlužníka na povolení oddlužení pravomocně zamítnut z důvodu, že je jím sledován nepoctivý záměr, nebo jestliže z téhož důvodu nebylo oddlužení schváleno nebo bylo schválené oddlužení zrušeno.

(5) Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení také tehdy, jestliže v posledních 3 měsících před podáním insolvenčního návrhu vzal dlužník svůj předchozí návrh na povolení oddlužení zpět.

(6) Postup podle odstavců 3 až 6 se nepoužije, jsou-li pro to důvody zvláštního zřetele hodné, zejména zavázal-li se dlužník z ospravedlnitelného důvodu nebo existuje-li výrazný nepoměr mezi výší dluhu a poskytnutého plnění.

(...)

§ 418 Zrušení schváleného oddlužení

(1) Insolvenční soud schválené oddlužení zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovu úpadku konkursem, jestliže

a/ dlužník neplní podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, nebo

b/ v důsledku zaviněného jednání vznikl dlužníku po schválení oddlužení peněžitý závazek po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, nebo

c/ dlužník není v důsledku okolností, které zavinil, po dobu delší než 3 měsíce schopen splácet v plné výši ani pohledávky podle § 395 odst. 1 písm. b/, jestliže vznikly po rozhodnutí o úpadku, anebo

d/ to navrhne dlužník.

(...)

(3) Insolvenční soud schválené oddlužení zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovu úpadku konkursem také tehdy, vyjdou-li po schválení oddlužení najevo okolnosti, na jejichž základě lze důvodně předpokládat, že oddlužením je sledován nepoctivý záměr.

(4) Insolvenční soud nerozhodne spolu se zrušením oddlužení o způsobu řešení dlužníkovu úpadku konkursem, zjistí-li, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující, ledaže

a/ návrh na povolení oddlužení byl podán společně s insolvenčním návrhem,

b/ dlužník požádal, aby byl způsobem řešení jeho úpadku konkurs, a

c/ zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení, stanovil-li mu soud povinnost k její úhradě podle § 108 odst. 2 a 3.

(...)

(7) Rozhodnutí podle odstavce 1 a 3 může insolvenční soud vydat, jen dokud nevezme na vědomí splnění oddlužení. Učiní tak po jednání, které insolvenční soud nařídí vždy, navrhl-li to insolvenční správce nebo věřitel nebo trvá-li na něm dlužník. Platí, že dlužník na jednání

netrvá, jestliže se tak přes výzvu insolvenčního soudu nevyjádří do 10 dnů ode dne, kdy mu byla doručena. K tomuto jednání insolvenční soud předvolá dlužníka, insolvenčního správce, věřitelský výbor a věřitele, který zrušení oddlužení navrhl. Rozhodnutí podle odstavce 1 písm. a/ až c/ může insolvenční soud vydat i bez návrhu.

(8) Proti rozhodnutí podle odstavce 1 a 3 mohou podat odvolání pouze osoby uvedené v odstavci 7. Proti rozhodnutí o zastavení řízení mohou podat odvolání osoby uvedené v odstavci 7 a přihlášení věřitelé; právní mocí rozhodnutí se insolvenční řízení končí.

31. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platí citovaná ustanovení insolvenčního zákona beze změny (s dále uvedenou výjimkou) od zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníků. Věta druhá až čtvrtá ustanovení § 418 odst. 7 se nacházejí v insolvenčním zákoně ve výše uvedené podobě s účinností od 13. 11. 2020, po novele provedené zákonem č. 460/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, a zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

32. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci se Nejvyššímu soudu otevírá k posouzení především otázka, zda v situaci, kdy dlužník insolvenčnímu soudu sám navrhne zrušení schváleného oddlužení (§ 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona), má (může nebo musí) insolvenční soud s přihlédnutím k tomu, co dosud vyšlo najevo v insolvenčním řízení, dále zkoumat, zda jsou případně dány i další důvody pro zrušení schváleného oddlužení (ve smyslu ustanovení § 418 odst. 1 písm. a/ až c/ a odst. 3 insolvenčního zákona) a zda má (může nebo musí) insolvenční soud založit rozhodnutí o zrušení oddlužení i na těchto dalších důvodech.

33. Na tomto místě pak Nejvyšší soud podotýká, že jako východiska, na nichž spočívá i jeho rozhodovací činnost, přejímá závěry formulované k výkladu právních norem Ústavním soudem již ve stanovisku jeho pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. [Pl. ÚS-st.-1/96](#), uveřejněném pod číslem 9/1997 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu. Tam Ústavní soud vysvětlil, že vázanost soudu zákonem neznamena bezpodmínečně nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona. V případě konfliktu mezi doslovným zněním zákona a jeho smyslem a účelem je důležité stanovit podmínky priority výkladu *e ratióne legis* před výkladem jazykovým, podmínky, jež by měly představovat bariéru možné libovůle při aplikaci práva. Tamtéž Ústavní soud dodal, že smysl a účel zákona lze dovést především z autentických dokumentů vypovídajících o vůli a záměrech zákonodárce, mezi něž patří důvodová zpráva k návrhu zákona (uvědomuje si skutečnost, že ze souhlasu zákonodárce s osnovou návrhu lze pouze presumovat i jeho souhlas s jejími důvody) a dále z argumentace přednesené v rozpravě při přijímání návrhu zákona. Smysl a účel zákona lze dále dovést z pramenů práva. Při aplikaci právního ustanovení je nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoliv pochybnost, lze upřednostnit výklad *e ratióne legis* před výkladem jazykovým.

34. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu insolvenčního zákona (vládní návrh insolvenčního zákona projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002-2006 jako tisk č. 1120), ani důvodová zpráva k vládnímu návrhu novely insolvenčního zákona který projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 6. volebním období (2010-2013) jako tisk č. 929/0 [přijaté posléze s účinností od 1. 1. 2014 jako zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů], na jejímž základě se stal součástí textu insolvenčního zákona důvod pro zrušení

schváleného oddlužení uvedený v ustanovení § 418 odst. 3 insolvenčního zákona, návod pro řešení vzájemného vztahu důvodů pro zrušení schváleného oddlužení nenabízí. Jistá odlišnost se však podává již z toho, že zrušení oddlužení podle § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona je plně v rukou dlužníka, neboť se tak děje pouze na jeho návrh [srov. oproti tomu pro zrušení oddlužení podle § 418 odst. 1 písm. a/ až c/ insolvenčního zákona ustanovení § 418 odst. 7 věty druhé insolvenčního zákona a pro zrušení oddlužení podle § 418 odst. 3 insolvenčního zákona tu část uvedeného ustanovení, z níž je patrné, že má jít o reakci na okolnosti, které (zjevně i bez návrhu) vyšly po schválení oddlužení najevo (k tomu srov. v literatuře i Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol.: Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, str. 1152-1153)].

35. Další odlišností (v porovnání s ostatními důvody pro zrušení oddlužení) je, že důvod pro zrušení oddlužení podle § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona tkví právě a jen v tom, že to dlužník navrhne; nic jiného než to, že zde je takový návrh dlužníka, se nezkoumá (zkoumat nemá). U společného oddlužení manželů (o něž v daném případě šlo) pak tkví důvod pro zrušení oddlužení podle § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona právě a jen v tom, že to navrhnou oba dlužníci (manželé). Jde o zřetelný projev dispoziční zásady spočívající též v tom, že pouze dlužník (dlužníci - manželé) může navrhnout povolení oddlužení a (též) vzít takový návrh zpět. Proti vůli dlužníka (dlužníků - manželů) tak nelze oddlužení povolit ani schválit. Povahou oddlužení jako sanačního způsobu řešení úpadku dlužníka je také dáno, že nemůže probíhat bez aktivní účasti dlužníka a proti jeho vůli (srov. i § 412 insolvenčního zákona).

36. K závěru formulovanému v předchozím odstavci Nejvyšší soud opět připomíná (srov. odstavec 18. shora), že dlužníci - manželé mají postavení nerozlučných společníků (po dobu trvání insolvenčního řízení jsou též pokládáni za jednoho dlužníka). V poměrech založených společným návrhem manželů na povolení oddlužení je v insolvenčním řízení přiměřeně aplikovatelné (§ 7 insolvenčního zákona) též ustanovení § 91 odst. 2 věty druhé o. s. ř. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 30. 4. 2019, sen. zn. [29 NSČR 78/2017](#), uveřejněném pod číslem 27/2020 Sb. rozh. obč. (na jehož závěry potud odkazuje), vysvětlil, že podají-li manželé (dlužníci) společný návrh manželů na povolení oddlužení (§ 394a odst. 3 insolvenčního zákona), nevyžaduje se k tomu, aby jeden z těchto manželů vzal za sebe takový návrh účinně zpět, souhlas druhého manžela. Tím totiž není (stále) vyloučeno, aby ve vztahu ke druhému z manželů soud zkoumal možnost povolit mu oddlužení individuálně (mimo rámec společného oddlužení manželů). Při návrhu na zrušení již povoleného a schváleného společného oddlužení manželů však již jde o to, že na jeho základě pominou účinky oddlužení oběma manželům. Oproti situaci řešené pro případ smrti jednoho z manželů usnesením Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2020, sen. zn. [29 NSČR 4/2020](#), uveřejněným pod číslem 55/2021 Sb. rozh. obč. (ve prospěch dokončení oddlužení s druhým manželem), je pokračování ve společném oddlužení manželů toliko druhým z manželů poté, co na základě výlučného návrhu prvního manžela zrušil insolvenční soud společné oddlužení jen vůči prvnímu manželu (a prohlásil konkurs na jeho majetek nebo vůči němu zastavil insolvenční řízení), vyloučeno proto, že účinky úspěšně provedeného společného oddlužení manželů cílí na oba manžele.

37. Jinak řečeno, poté, co insolvenční soud na základě insolvenčního návrhu dlužníků - manželů spojeného se společným návrhem manželů na povolení oddlužení zjistí úpadek takových dlužníků a společné oddlužení manželů jim nejprve povolí a následně též schválí, má takový režim oddlužení vést ke společnému oddlužení (obou) manželů (je pojmově vyloučeno, aby takové insolvenčního řízení za účasti obou manželů vyústilo v rozhodnutí, jímž insolvenční soud přizná osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž nebyly uspokojeny, jen jednomu z manželů).

38. Druhá možnost, tedy možnost přivodit účinky zrušení společného oddlužení manželů pro oba manžele na základě návrhu podle § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona, který jeden z nich podal přes nesouhlas druhého, se svou povahou blíží těm procesním úkonům, pro něž ustanovení §

91 odst. 2 věty druhé o. s. ř. předjímá společný postup osob, které v daném řízení vystupují na jedné straně. Návrh na zrušení společného oddlužení manželů tedy není účinný, není-li podán oběma manžely. V dané věci je tato podmínka splněna.

39. Je-li předpokladem pro zrušení oddlužení nebo pro zrušení společného oddlužení manželů pouhá existence návrhu dlužníka nebo návrhu (obou) dlužníků - manželů, pak je odtud zřejmé, že při splnění uvedeného předpokladu (při podání takového návrhu na zrušení oddlužení) má insolvenční soud oddlužení zrušit (je povinen tak učinit bez dalšího). Ustanovení § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona je vyjádřením zásady, že osobou, která disponuje oddlužením je stále dlužník (dlužníci - manželé), bez zřetele k tomu, zda se tak děje ve fázi před rozhodnutím o návrhu na povolení oddlužení, před rozhodnutím o schválení již povoleného oddlužení nebo i po rozhodnutí o schválení již povoleného oddlužení. Podá-li dlužník účinně návrh na zrušení oddlužení (podají-li dlužníci - manželé účinně návrh na zrušení společného oddlužení manželů), je pro závěr, že oddlužení má být zrušeno, právně bez významu, zda dlužník předtím jednal způsobem, pro který by insolvenční soud mohl zrušit oddlužení (zrušit společné oddlužení manželů) z některého z důvodů uvedených v § 418 odst. 1 písm. a/, b/ nebo c/ insolvenčního zákona, případně v § 418 odst. 3 insolvenčního zákona.

40. Postup insolvenčního soudu, který poté, co při jednání o zrušení oddlužení, jež se konalo 2. července 2021, oba dlužníci shodně navrhli zrušení společného oddlužení manželů, deklaroval, že i tak bude zkoumat případný nepoctivý záměr dlužníků, jelikož to může být „překážkou pro další případné insolvenčního řízení“ (srov. protokol B-61), a následně oddlužení zrušil i z důvodu uvedeného v § 418 odst. 3 insolvenčního zákona, tedy správný není a odvolací soud pochybil, jestliže mu napadeným rozhodnutím přitakal.

41. Účel insolvenčního zákona je vymezen zejména předmětem úpravy, jímž je řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů (§ 1 písm. a/ insolvenčního zákona) a oddlužení dlužníka (§ 1 písm. b/ insolvenčního zákona). Při posouzení účelu insolvenčního zákona je dále nutné respektovat zásady vyjádřené v ustanovení § 5 insolvenčního zákona. Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2013, sen. zn. [29 NSČR 14/2012](#), uveřejněné pod číslem 76/2013 Sb. rozh. obč. K účelu insolvenčního řízení srov. dále i důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. [Pl. ÚS 14/10](#), ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění pozdějších předpisů, uveřejněného pod číslem 241/2010 Sb. (srov. zejména odstavec 52. nálezu).

42. Poměřováno těmito kritérii není úkolem insolvenčního soudu ani v poměrech rozhodování o zrušení oddlužení (o zrušení společného oddlužení manželů) v rámci daného insolvenčního řízení znemožnit dlužníku (nebo dlužníkům - manželům), který sám naznal, že nemá smysl dále se pokoušet o sanační způsob řešení svého úpadku oddlužením, a navrhl zrušení oddlužení, ale ohledně kterého vyšly po schválení oddlužení najevo (nebo by při prověření určitých skutečností mohly vyjít najevo) okolnosti, na jejichž základě lze důvodně předpokládat, že oddlužením je sledován nepoctivý záměr, aby se po skončení insolvenčního řízení domáhal oddlužení v budoucnu (srov. § 395 odst. 4 insolvenčního zákona).

43. Ještě jinak řečeno, je-li důvod zrušit oddlužení (společné oddlužení manželů) proto, že to dlužník navrhl (§ 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona), nemá insolvenční soud zkoumat splnění předpokladů pro zrušení oddlužení proto, že jím je sledován nepoctivý záměr (§ 418 odst. 3 insolvenčního zákona), jen proto, že by z rozhodnutí o zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) mohl v budoucnu (při rozhodování o jiném návrhu na povolení oddlužení u téhož dlužníka) [u týchž dlužníků - manželů] vyjít jiný insolvenční soud (§ 395 odst. 4 insolvenčního zákona). Pro

insolvenční řízení, v němž jsou splněny předpoklady pro zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) podle § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona, nemá zkoumání dalších (možných) důvodů pro zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) žádný význam (takové zkoumání je v rozporu se zásadou hospodárnosti řízení a shora rozebranou dispoziční zásadou).

44. U přípustného dovolání přihlíží Nejvyšší soud z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), též k vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Jednou z takových vad je postiženo i rozhodnutí insolvenčního soudu v dané věci.

45. V některých případech soudního rozhodování se s určitým (jinak typovým) výrokem pojí zvláštní hmotněprávní účinky, které kladou specifické (další) požadavky na obsah výrokové části soudního rozhodnutí. Srov. k tomu na poli úpadkového práva např. bod XXI. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, [Cpjn 19/98](#), uveřejněného pod číslem 52/1998 Sb. rozh. obč., str. 362-363 (186-187) [dále jen „R 52/1998“]. V něm Nejvyšší soud při výkladu § 12a odst. 3 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, v tehdejší znění, vyložil, že jelikož jsou se zamítnutím návrhu na prohlášení konkursu podle uvedeného ustanovení spojeny zvláštní hmotněprávní účinky, pak k tomu, aby tento důvod zamítnutí byl dostatečně určitě odlišen od důvodů jiných, jež tyto účinky nevyvolávají, je zapotřebí vyjádřit důvod zamítnutí též ve výroku usnesení.

46. Insolvenční zákon až do 31. 5. 2019 nespojoval s jednotlivými důvody pro zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) obsaženými v § 418 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona žádné hmotněprávní účinky, takže v insolvenčním řízení, pro něž je rozhodný insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 5. 2019, je (bylo) uvádění důvodu zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) ve výroku usnesení o zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) ať již slovním opisem příslušné skutkové podstaty daného důvodu nebo odkazem na ustanovení insolvenčního zákona, v němž je takový důvod obsažen, procesně nepřipustné (šlo o vadu řízení).

47. Obecně (podle ustálené rozhodovací praxe soudů) platí, že formou výroku nemůže být vyjádřeno posouzení předběžné otázky (může být uvedeno jen v důvodech rozhodnutí). Srov. již rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 9. 7. 1965, sp. zn. [4 Cz 94/95](#), uveřejněné pod číslem 61/1965 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 61/1965“), a dále např. usnesení ze dne 17. 11. 1998, sp. zn. [21 Cdo 586/98](#), uveřejněné pod číslem 44/1999 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 44/1999“), nebo v usnesení ze dne 29. 11. 2001, sp. zn. [20 Cdo 2824/99](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 1, ročníku 2002, pod číslem 6. Srov. dále i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2006, sp. zn. [26 Cdo 1481/2005](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2013, sp. zn. [32 Cdo 923/2011](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2021, sp. zn. [28 Cdo 1966/2020](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2022, sen. zn. [29 ICdo 71/2021](#). V témže duchu pak nepatří do výroku soudního rozhodnutí ani další argumentace (jiná než ta, která je řešením předběžné otázky), ze které plyne (má plynout), proč soud rozhodl způsobem obsaženým ve výroku rozhodnutí. Srov. k náležitostem rozsudku ustanovení § 157 o. s. ř., jež se s přihlédnutím k odchýlkám daným ustanovením § 169 o. s. ř. jinak přiměřeně uplatňuje i pro usnesení (§ 167 odst. 2 o. s. ř.). V poměrech usnesení vydaného v insolvenčním řízení se označená ustanovení občanského soudního řádu uplatní (s přihlédnutím k odchýlkám daným ustanovením § 88 odst. 2 insolvenčního zákona) přiměřeně také (srov. § 7 insolvenčního zákona).

48. S účinností od 1. 6. 2019, po novele provedené zákonem č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších

předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, však ustanovení § 395 odst. 4 insolvenčního zákona nově pojí s rozhodnutím, jímž insolvenční soud v posledních 5 letech před podáním (nového) insolvenčního návrhu zamítl návrh dlužníka na povolení oddlužení proto, že je jím sledován nepoctivý záměr (§ 395 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona), nebo s rozhodnutím, jímž insolvenční soud z téhož důvodu oddlužení neschválil (§ 405 odst. 1 insolvenčního zákona), anebo s rozhodnutím, jímž insolvenční soud z téhož důvodu schválené oddlužení zrušil (§ 418 odst. 3 insolvenčního zákona), zvláštní hmotněprávní účinek spočívající v tom, že nový návrh téhož dlužníka na povolení oddlužení podaný v rámci nového insolvenčního řízení bude (jen proto) bez dalšího zamítnut (nebudou-li ve smyslu § 395 odst. 6 insolvenčního zákona dány důvody zvláštního zřetele hodné k tomu, aby se takový účinek neprosadil).

49. Jinak řečeno, pro insolvenční řízení vedená podle insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 6. 2019 platí, že jelikož zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) podle § 418 odst. 3 insolvenčního zákona vyvolává zvláštní hmotněprávní účinek předjímaný ustanovením § 395 odst. 4 insolvenčního zákona, je zapotřebí vyjádřit tento důvod zrušení oddlužení též ve výroku usnesení o zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů); srov. *mutatis mutandis* opět i [R 52/1998](#).

50. Nejvyšší soud nepřehlédl, že v důvodech usnesení ze dne 30. 6. 2022, sen. zn. [29 NSČR 69/2020](#), uvedl (srov. tamní odstavec 36. odůvodnění), že „žádné ustanovení insolvenčního zákona, občanského soudního řádu, ani jiného právního předpisu nestanoví povinnost insolvenčního soudu uvádět údaj o důvodech neschválení oddlužení (o nepoctivém záměru dlužníku) ve výrokové části rozhodnutí“. Pomine-li Nejvyšší soud skutečnost, že šlo o názor formulovaný jen „v zájmu předejití možných nejasností“ mimo rámec důvodů, jež vedly v oné věci ke zrušení dovoláním napadeného rozhodnutí, šlo o právní názor o procesním právu, jehož překonání [při absenci jednomyslné shody na postupu podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů] nevyžadovalo předložení věci velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia.

51. Ve vztahu k ostatním důvodům pro zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) uvedeným v § 418 odst. 1 insolvenčního zákona nadále platí, že uvedení důvodu zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) ve výroku usnesení o zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) ať již slovním opisem příslušné skutkové podstaty daného důvodu nebo odkazem na ustanovení insolvenčního zákona, je procesně nepřipustné (jde o vadu řízení).

52. V poměrech dané věci se z uvedeného podává, že výroková část usnesení insolvenčního soudu o zrušení společného oddlužení manželů obsahovala nesprávně (procesně nepřipustně) odkaz na důvod zrušení oddlužení uvedený v § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona.

53. Závěrem Nejvyšší soud dodává, že nesprávnost postupu, kdy se insolvenční soud pokouší vedle důvodu pro zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) podle § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona najít (z pohledu dalšího chodu onoho insolvenčního řízení zbytečně) i jiné důvody ke zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů), nebo postupu, kdy insolvenční soud důvody pro zrušení oddlužení (společného oddlužení manželů) staví vedle sebe odkazem na jednotlivá ustanovení § 418 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona již ve výroku rozhodnutí, dobře ilustruje ta část odůvodnění napadeného usnesení, ve které se odvolací soud (ač odvolání meritorně projednal a usnesení insolvenčního soudu potvrdil) pokouší vysvětlit, že odvolání vlastně nesměřovalo proti zrušení oddlužení (odvolací soud „nezkoumal samotné zrušení oddlužení“), nýbrž proti jeho důvodům (srov. reprodukci napadeného usnesení v odstavci 9. shora). Přitom je nábíledni, že oddlužení lze zrušit jen jednou, a že odvolání jen proti důvodům rozhodnutí není přípustné (srov. § 202 odst. 3 o. s. ř.).

54. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že jelikož byl dán (přednostní) důvod pro zrušení společného oddlužení manželů podle § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona (což je rovněž důvod zrušení, který se ve výroku neuvádí), nemělo se (dále) řešit, zda lze oddlužení zrušit též podle § 418 odst. 3 insolvenčního zákona (tento důvod pro zrušení oddlužení neměl být obsažen ani ve výroku).

55. Odvolací soud tedy o věci rozhodl nesprávně a nenapravit ani vadu řízení, kterou své rozhodnutí zatížil insolvenční soud (tím, že ve výroku řešil předběžnou otázku odkazem na důvod pro zrušení oddlužení uvedený v § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona). Vzhledem k tomu, že dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), změnil napadené rozhodnutí (včetně závislého výroku o prohlášení konkursu) jen v tom duchu, že společné oddlužení dlužníků se zrušuje (a konkurs na majetek dlužníků následně prohlašuje) bez jakékoli vazby na ustanovení § 418 odst. 3 insolvenčního zákona (důvodem zrušení společného oddlužení manželů je pouze důvod uvedený v § 418 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona, na který nemá být odkazováno „výrokem“).

56. V situaci, kdy věcné řešení dovolání v rozsahu, v němž směřuje proti té části napadeného usnesení, kterou odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodu I. výroku o zrušení oddlužení, vedlo ke změně onoho výroku (na němž byl závislý výrok o prohlášení konkursu), nepokládal Nejvyšší soud za potřebné vyslovovat se samostatně k přípustnosti dovolání v rozsahu, v němž (bez argumentace) směřovalo proti té části napadeného usnesení, kterou odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodu II. výroku (o prohlášení konkursu).